

***Cornel Irimie în contextul dezvoltării învățământului etnologic
sibian în a doua jumătate a secolului al XX-lea***

Lucian Robu

Cuvinte cheie: Muzeul Tehnicii Populare, Muzeul Brukenthal, etnologie, patrimoniu, Dimitrie Gusti, artă populară, instalații preindustriale;

Abstract: The following study describes the main intellectual coordinates to academic and research specific activities of dr. Cornel Irimie. His field researches interknit themselves with academic activity. As guest professor to Heilderberg University (Germany), Irimie presented the aspects of Romanian traditional art to foreign students and specialists during his courses. In the same measure our article reveals the specificity and methods of his holistic research, regarding the traditional and spiritual culture wich defines South Transylvania.

Succinte aspecte biografice ce definesc personalitatea academică a etnologului sibian

Cornel Irimie s-a născut în anul 1919 la Sibiu dar, familia sa își avea rădăcinile în satul Movable acolo unde, între anii 1927-1930, a urmat cursurile școlii primare. Între 1930 și 1937 a urmat Liceul „Principele Nicolae” din Sighișoara, iar studii universitare și le-a desăvârșit la București, între anii 1937-1941 (în cadrul Facultății de Litere și Filozofie, specialitatea Sociologie Rurală și Etnografie) formându-se într-un mediu academic dominat de personalități precum: Dimitrie Gusti, Traian Herseni, Henri Stahl, Anton Golopenția, Mircea Vulcănescu. Tocmai interacțiunea și asimilările intelectuale au determinat efectuarea de studii ca, bursier, pentru doctoratul în sociologie la Jena, în Germania, între anii 1941-1943 (trimis de profesorul și academicianul Dimitrie Gusti, cu sprijinul și recomandarea lui Traian Herseni¹⁾). Doctoratul obținut cu calificativul „Magna cum laude”, în iunie 1948 are ca titlu de teză, *Relațiile sociale intersătești din Țara Oltului*, conducătorul științific fiind Dimitrie Gusti. Va deveni asistent și cercetător științific între anii 1938-1940, la „Institutul de Cercetări Sociale al României” condus de același Dimitrie Gusti.

¹ Arhiva Științifică a Muzeului ASTRA redă note de corespondență a lui Cornel Irimie, cu magistrul său Traian Herseni, corelată atât cu dezbateră legată structura tematică a Muzeului Tehnicii Populare, cât și cu elaborarea volumului *Mărginenii Sibiului* (n. ed.).

În același timp a fost conferențiar universitar, colaborator extern, la Facultatea de Istorie și Filologie Sibiu a Universității Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, pentru Disciplinele Etnografie și Muzeologie, în semestrele anilor universitari, 1969-1973. A fost profesor universitar invitat al Universității din Heidelberg în semestrul de vară al anului 1973. Prestigiul profesional și dimensiunea complexă a operei sale l-au propulsat pe Cornel Irimie, în postura de membru al unor importante instituții cultural-academice, cum ar fi: membru component al Comisiei pentru Atlasul Etnografic al României, al Comisiei de Științe Antropologice și Etnologice al Academiei Republicii Socialiste România; al Comisiei de Direcție al Asociației europene a muzeelor etnografice în aer liber de pe lângă I.C.O.M.; membru în colegiile de redacție ale revistei „Forschungen zur Volks- und Landeskunde”, al revistei „Transilvania” din Sibiu, și al „Buletinului Monumentelor Istorice” etc. Diseminarea rezultatelor cercetărilor sale s-a materializat prin participat la numeroase sesiuni științifice, simpozioane și consfătuiri de specialitate pe plan național precum și în străinătate (Belgrad, Sofia, Moscova, Copenhaga, Bonn). O componentă definitorie și recognoscibilă a activității publicistice a lui Cornel Irimie se caracterizează printr-o intensă activitatea în presa culturală, dezvoltând o corespondență consistentă cu cele mai importante reviste de istorie și cultură, între anii 1960-1980.

A îmbinat permanent activitatea de cercetare științifică de teroretizare cu munca de valorificare în cadrul procesului de învățământ, pentru educația publicului prin intermediul valorilor muzeale prin publicații, prelegeri și conferințe, expoziții tematice itinerante în numeroase țări din Europa, militând între altele pentru anchete etno-psiho-sociologice și pentru o pedagogie muzeală modernă. A publicat peste 250 studii și articole de specialitate, între care 10 lucrări în volume proprii, îndeosebi în legătură cu meșteșugurile și industriile țărănești la români, arta populară cu privire specială la portul popular, ceramică, icoanele pe sticlă etc. A colaborat și a elaborat capitole principale în tratatul *Arta Populară Românească*, editat de Academia Republicii Socialiste România, precum și în monografiile despre *Arta populară în Valea Jiului*, *Arta populară în Țara Bârsei* și *Mărginenii Sibiului*.

Ca referent de specialitate pentru problemele vieții rurale în Ministerul Artelor și în Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă (1945-1951), Cornel Irimie a putut realiza o evaluare consistentă, din punct de vedere socio-etnografic a tuturor resurselor materiale (în sensul de instalații și componente de tehnică tradițională) pe care, ulterior le va ilustra în cadrul Muzeului Tehnicii Populare. Totodată, comunitățile tradiționale, al căror potențialul Cornel Irimie reușise să îl aprecieze foarte bine vor constitui obiectul campaniilor de cercetare ale echipelor interdisciplinare, din anii '50-'60.

Volumul de documente subliniază, cu temeinice rezultate academice, modul în care Cornel Irimie a marcat cercetarea etnografică de teren în intervalul

1956-1980. De asemenea, sunt foarte vizibile prioritățile de cercetare și de metodologie, în efortul complex de fundamentare a unui Muzeu al Tehnicii Populare.

În anul 1953 se mută la Sibiu, la Muzeul Brukenthal, unde este angajat pe post de asistent științific, apoi de cercetător (din anul 1955), șef de secție (din anul 1956), director adjunct științific (din 1967), director coordonator (din anul 1969) al Muzeului Brukenthal Sibiu, inițiind cercetări științifice complexe etno-sociologice și de artă populară, finalizate prin numeroase publicații și materializate odată cu organizarea Muzeului Tehnicii Populare din Dumbrava Sibiului, muzeu cu caracter etnografico-sociologic de importanță națională. În paralel și-a desfășurat activitatea din postura de colaborator al Institutului de Istoria Artei, cercetător științific principal și șef de sector la Centrul de Științe Sociale-Sibiu al Academiei R.S. România între anii 1956-1968².

Dezvoltarea mediului universitar și afirmarea preocupărilor pentru învățământul etnologic și sociologic la Sibiu trebuie analizată într-un context mai larg reprezentat de revenirea la valorile consacrate ale Sociologiei și Etnologiei reintroduse în circuitul învățământului superior, în deceniul șapte al secolului al XX-lea, odată cu liberalizarea culturală survenită în plan societății Românești, după anul 1960. Procesul general de destindere a culminat cu reinstituționalizarea Sociologiei, ca urmare a sprijinului unei personalități influente, Miron Constantinescu, și el membru al echipelor monografice coordonate de Gusti. Alături de acesta au fost reintegrate în circuitul academic personalități precum: Traian Herseni, Vasile Caramelea³ sau Henri Stahl. Sub tutela cadrului ideologic, foștii sociologi ai școlii interbelice continuă să elaboreze teze clasice, în backgroundul cercetărilor de tip antropologic complex⁴.

În anii '50 și la începutul anilor '60 folcloriștii și etnografii și-au îndreptat atenția spre activitatea de culegere și tezurizare, așteptând timpuri propice pentru valorificarea cercetărilor. La 19 mai 1950, în Sibiu, ia ființă Filiala Societății de Științe Istorice și Filologice unde, printre principalele obiective-program întâlnim și „antrenarea cadrelor didactice, a specialiștilor și amatorilor, la realizarea unor studii și cercetări pe linie de istorie, filologie și folclor”⁵. Erau primele forme de

²Actualmente Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu, al Academiei Române (n. ed.).

³ Este creatorul modelului paradigmatic antropologic-social și cultural experimentat în cadrul celor două stații pilot Berevoești și Câmpulung, al căror fondator a fost, *stații* de referință în domeniul antropologiei care au funcționat în perioada 1957-1989. Cercetările multidisciplinare efectuate în colaborare cu antropologi și sociologi români și străini, cât și cu ocazia taberelor anuale studențești, au fost punctul de plecare în elaborarea sistemului teoretic al primei școli românești de antropologie socială și culturală, școala recunoscută și apreciată pe plan național și internațional.

⁴ Maria Larionescu, *Istoria sociologiei românești*, București, 2007, passim.

⁵ Ilie Moise, *Sibiu - repere etnologice*, Sibiu, Honterus, 2004, passim.

investigare a patrimoniului material și imaterial organizate, oarecum, metodic și programatic.

În cadrul Filialei Societății de Științe Istorice și Filologice funcționa un „colectiv pentru folclor și arte populare” alcătuit din profesori și cercetători (români și sași), care și-au propus, printre altele, „să scoată la iveală ceea ce este tipic și caracteristic în creațiile artistice din jurul Sibiului și să pună la îndemână celor ce se ocupă cu valorificarea creațiilor populare (...) materiale noi și variate. Culegerea a început în grupul de sate Boița-Tălmăciu-Porcești-Râul Sadului și s-a desfășurat, îndeobște, în timpul zilelor de sărbătoare. Paralel cu aceasta, sub îndrumarea și controlul tehnic al unor specialiști, s-a trecut la culegerea de materiale folclorice și etnografice în fiecare localitate „de cele mai vrednice cadre didactice”. conducătorul acestui colectiv, autorul informării citate, ridică problema unei „metode de lucru” cât mai juste, unică pentru toți cercetătorii. Solicită crearea de urgență a unor „subcomisii de probleme” care să instruiască toți colaboratorii locali și totodată să „prelucreze rezultatele” și mai ales “ să formeze o arhivă sistematică cu material just transcris”. „Pornind la acest drum – încheie Cornel Irimie - cei ce vor colabora la culegerea materialului despre creațiile populare împlinesc o frumoasă datorie patriotică”⁶.

În acest context ia ființă, la 24 iunie 1954, *Cercul Permanent de Studii și Cercetări Folclorice*, organizat pe sectoare: folclor muzical; folclor literar; obiceiuri; jocuri de copii și dansuri populare; etnografie și artă populară și colective de probleme, având un număr de 22 de cercetători și numeroși colaboratori din cele 60 de localități rurale. Ziarul „România Liberă”, din februarie 1955 își informează cititorii că la Sibiu a luat ființă primul cerc permanent de studii și cercetări folclorice. Pentru a putea asigura o investigare conformă unei metodă științifică de lucru, s-au organizat două echipe volante de teren, în fiecare sat constituindu-se „colective de colaboratori permanenți”⁷.

La numai câteva zile de la încheierea cursurilor anului școlar 1953/1954, conducerea *Cercului Permanent*...organizează, în cursul lunii iulie, primele instructaje ale colaboratorilor locali pe centre de comune: Sibiu, Ocna, Avrig, Tălmăciu, Roșia, Săliște⁸.

În 21 noiembrie 1954 *Cercul Permanent de Studii și Cercetări Folclorice* organizează, cu sprijinul Institutului de Folclor de la București, consfătuirea cercetătorilor de folclor din orașul și raionul Sibiu, la care au participat numeroși delegați din capitală și corespondenți din peste 70 de localități. Impresionat de mploarea acțiunilor de cercetare, Mihai Pop promite participanților înființarea, la Sibiu, a unei filiale „care să analizeze și să valorifice creația populară din sudul Transilvaniei urmărind în același timp și probleme de *folclor săsesc*”.

⁶ *Ibidem*, p. 54.

⁷ *Ibidem*, p. 56.

⁸ *Ibidem*.

Emulația întreținută de mentorii *Cercului Permanent*..., specialiști și oameni de aleasă cultură, a generat un curent profolcloric materializat într-o vie activitate de cercetare pe teren, precum și într-o consonantă preocupare de valorificare a cântecului popular.⁹

Un moment cu adânci semnificații în evoluția interesului pentru cultura sașilor și landlerilor din spațiul transilvan a fost înființarea, la Sibiu, în 1958, a revistei *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, editată de Academia Română. Revista își propunea, încă de la apariție, să aducă în atenția cititorului elemente de specificitate, definitorii, ale populației germane din țara noastră. În acest context o atenție deosebită s-a acordat civilizației populare de tip tradițional.

Terenul pentru intensele cercetări care au urmat a fost prielnic, deoarece pe lângă bogatele colecții ale Muzeului Brukenthal au luat ființă o serie de colecții particulare ai căror inițiatori s-au organizat într-o asociație, valorificându-și patrimoniul printr-o serie de expoziții menite a trezi interesul pentru cultura populară germană din această zonă.

În jurul revistei *Forschungen zur Volks – und Landeskunde* se grupează, de acum, cei mai cunoscuți cercetători ai culturii germane, atât sași, cât și români. Dintre sași amintim pe *Herbert Hoffmann, Erhard Andrei, Erhard Antoni, Julius Bielz, Albrecht Eichhorn, Hans Tobie, Hanni Markel, Horst Klusch, Roswith Capesius, Rolf Schuller, Karl Fisi, Raymonde Wiener, Anneliese Thudt, Irmgard Sedler*. Imaginea contribuțiilor perene din ultimele decenii, privind cercetarea culturii populare germane sibiene n-ar fi completă dacă n-am aminti volumele semnate de L.T. Netoliczka, Horst Klusch, Herbert Hoffmann, Roswith Capesius, Marie Luise Schuster, Carol Gollner, Juliana Fabrițius Dancu¹⁰.

Publicațiile științifice editate de Muzeul Brukenthal, începând cu 1956, anul înființării Secției de artă populară, au continuat cu periodicul bilingv *Cibinium*, cu volumele speciale și broșurile destinate monumentelor transferate în Muzeul Tehnicii Populare. Cronicile bibliografice realizate de Olga Mărginean la finalul fiecărui an dar și cronică activității științifice a Muzeului Tehnicii Populare în relație cu instituții de profil din țară și străinătate erau surse de orientare tematică pentru studenții etnologi sibiieni.

Toate acestea, împreună cu ultimele două volume de *Studii și comunicări de istorie a civilizației populare din România*, Sibiu 1981, constituie o contribuție de seamă la cunoașterea în țară și peste hotare a patrimoniului cultural în general, și a Muzeului Tehnicii Populare în special.

⁹ Ilie Moise, *Sibiu – Repere etnologice în Transilvania*, 2, 2005, pp. 44-45; Victor Grecu, *Facultatea de Litere, Istorie și Jurnalistică. 25 de ani de existență. Sinteză monografică*, Editura Universității din Sibiu, 1995, p. 34.

¹⁰ Fiind una dintre cele mai importante publicații culturale din mediul minorității germane, apariția revistei fost amânată până în iunie 1957, iar primul număr a văzut lumina tiparului în 1958. Astfel, *Forschungen zur Volks-und Landeskunde* devenea singura și unica revistă în limba germană a Academiei Republicii Populare Române.

Se cuvine subliniat în acest context, un fapt adeseori trecut cu vederea: rolul de excepție a muzeografilor de la Muzeul Tehnicii Populare și al specialiștilor Comitetului Județean de Cultură care au realizat împreună, în această perioadă, una dintre cele mai cunoscute *rețele de muzee sătești* din România, instituții inaugurate de regulă în cadrul edițiilor anuale ale Festivalului cultural-artistic „Cibinium”. Înființarea acestor muzee și expoziții muzeale sătești se înscria în șirul unor vechi și valoroase tradiții ardelenne îmbogățite prin noi forme și modalități de conturare și protejare a identității culturale a fiecărei localități. Totodată, aceste colecții locale au însemnat o sursă de investigație monografică pentru cursanții sau absolvenții din mediul universitar local.

Reluarea interesului pentru cercetarea etnologică, chiar în condițiile anihilării tradițiilor interbelice, se face odată cu crearea Secției de artă populară din cadrul Institutului de Istoria Artei înființat în anul 1949. Doi ani mai târziu în cadrul Secției de Istoria Artei a Filialei din Cluj a Academiei Republicii Populare Române, acestei secții i se aduce un sector având aceleași preocupări.

În anul 1954 în structurile Academiei, ia ființă la București, primul sector de etnografie, care, prin fuziunea cu Institutul de Folclor, se va intitula Institutul de Etnografie și Folclor, trecut alternativ de la Comitetul pentru Cultură și Artă al Academiei (1962) și din nou la Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă în anul 1970.

Întârzierea cu care s-a procedat la înființarea acestui institut destinat în special studiului culturii și civilizației populare – atât a celei materiale cât și spirituale și inexistența chiar până la această oră dacă nu a unei facultăți de etnografie, așa cum întâlnim la mai toate popoarele avansate din Europa, cel puțin a unei catedre de etnografie, își spun cuvântul în menținerea întregii cercetări etnografice la nivelul culegerii de materiale și descrierii lor, a redactării primelor monografii zonale, fără a izbuti – din lipsă de cadre calificate, să se treacă la marile studii de sinteză îndelung așteptate și care să consacre etnografia alături și nu în escorta altor științe ca istoria, filologia, geografia etc.

În condițiile de mai sus sarcina principală a revenit muzeelor etnografice. Pornind de la mai vechea tradiție de colecționare principalele unități ale rețelei dintre care amintim Muzeul etnografic al Transilvaniei (reorganizat și extins prin cuprinzătoarea secție în aer liber din Parcul Hoia), Muzeul Satului din București, Muzeul etnografic al Moldovei din Iași, Muzeul Brukenthal cu Secția sa de Artă Populară (1954). Acesta din urmă a pus în prim planul expozițional colecțiile Muzeului ASTRA. Activitate academică au mai derulat, în anii '70, Muzeul Banatului din Timișoara și Muzeul din Alba Iulia. Acestea au continuat prin colectivele lor, cercetarea etnografică teoretică și de teren, asupra diferitelor direcții ale domeniul menționat.

Prin inițiativa organizării Muzeului Tehnicii Populare din Dumbrava Sibiului, a Muzeului Viticulturii și Pomiculturii din Golești, precum și a celor

în fază de proiect destinate agriculturii, păstoritului și pisciculturii s-a devansat în cercetarea de specialitate, aceste noi unități specializate tematic revenindu-le sarcina de a întreprinde paralel cu acțiunile de depistare, și o interpretare științifică a acestor capitole fundamentale ale etnografiei: tehnica populară (industrii și meșteșuguri) și principalele ocupații tradiționale din viața poporului român.

Institutilor și muzeelor li se adaugă secțiile de etnografie și folclor din cadrul Societății de științe istorice și filologice (creată în anul 1949) având filiale în toată țara care antrena, pe lângă specialiștii consacrați, numeroase cadre didactice și cercetători amatori, la investigarea unor aspecte din cadrul acesteia și popularizarea rezultatelor obținute în acest domeniu, prin referate și cicluri de conferințe.

Imaginea de ansamblu a cadrului instituțional - organizatoric de desfășurare a activității colectivelor de etnografi, este întregită de activitatea unor organisme culturale ca cel al Comitetului Național de Antropologie și Etnografie, a Comisiei Naționale a Atlasului Etnografic al României.

Revenind asupra principalei absențe – catedra universitară, menționăm abandonarea pozițiilor câștigate atât de greu de etnografii *Școlii gustiene de sociologie* din deceniile trei și patru ale secolului al XX-lea, cu rezultate încurajatoare, atât în contribuțiile teoretice cât și în cele aplicative.

După anul 1945, etnografia a ajuns să ocupe un loc periferic în cadrul științelor social-istorice, fiind și redusă la simple prelegeri la facultățile de Filozofie din București, de Istorie din Cluj – Napoca și din 1969 și la cea de istorie-filologie din Sibiu. Conform datelor pe care presa locală ni le oferă pentru primul deceniu de existență a facultății de Filologie – Istorie, se remarcă un interes crescut al studenților pentru teme importante din a sfera etnologiei, inclusiv pentru provocările intelectuale pe care le oferea cercetarea etnografică de teren. Aveau la catedră un sprijin real în încurajarea preocupărilor științifice, reprezentat de profesorul Cornel Irimie.

Acesta pune la dispoziția studenților posibilitatea de a lua parte la campaniile etnografice derulate de specialiștii Secției de Artă Populară și de aceia ai Muzeului Tehnicii Populare. Se verifică, deci, afirmația potrivit căreia, în deceniile șapte și opt ale secolului trecut, Muzeul Brukenthal reprezenta cel mai potrivit mediu pentru formarea studenților umaniști. De asemenea, mulți dintre cursanții Facultății de Istorie au participat la campaniile de teren desfășurate de echipele multidisciplinare, coordonate de Irimie și Nicolae Dunăre în vederea elaborării volumului *Mărginenii Sibiului*.

Experiența lui Cornel Irimie se contura, încă din timpul studiilor, când, la Facultatea de Sociologie a Universității din București este numit custodele seminarului de Sociologie (1939-1940), sub directă coordonare a lui Dimitrie Gusti și Traian Herseni. În aceeași dimensiune formativă, experiența sa academică se consolidează prin asumarea unei burse doctorale la Universitatea din Jena, între

anii 1941-1943. Recomandarea participării la această bursă este formulată chiar de Traian Herseni, acesta din urmă anticipând potențialul intelectual al tânărului Cornel Irimie. Susținerea doctoratului, în anul 1948, (probabil, printre ultimele sesiuni avându-l ca și coordonator pe Dimitrie Gusti) a reprezentat încă o etapă a dezvoltării sale. Din comisie făceau parte Constantin C. Giurescu, Tudor Vianu, Iorgu Iordan și Petre Cancel. Anterior elaborării tezei, Cornel Irimie dezvoltase o amplă activitate în cadrul oferit de Institutul de Cercetări Sociale, între anii 1938 și 1940, ca asistent și, mai apoi, ca cercetător la Institutul de Cercetări Sociale condus de profesorul Dimitrie Gusti¹¹.

Cornel Irimie va contribui fundamental la dezvoltarea Secției de artă populară din cadrul Muzeului Brukenthal Sibiu, începând această etapă din biografia sa trebuie corelată cu momentul revirimentului atenției Partidului Muncitoresc Român (prin instituțiile sale de cultură) față de specificul creației artistice autohtone. Momentul este unul, evident, politic marcat de perioada de destindere ideologică firavă, după moartea lui Stalin (anul 1953). Cornel Irimie lucrează ca cercetător la Centrul de Științe Sociale al Academiei R.P.R. (R.S.R.), începând cu anul 1956, fapt care va crea contextul propice al afirmării sale universitare de la sfârșitul anilor '60, moment în care va fi încadrat ca și conferențiar la nou înființata, pe atunci, Facultate de Filologie Istorie.

La începutul anilor '60 Cornel Irimie întreține o corespondență cu esteticianul și profesorul Tudor Vianu, prin care cărturarul sibian viza dezvoltarea unei Secții de Sociologie în cadrul Centrului Universitar Sibiu. Această inițiativă trebuie înțeleasă în cheia reabilitării Sociologiei ca știință, sub mandatul de Ministru al Învățământului deținut de Miron Constantinescu¹².

Includerea unor cursuri de Etnografie românească și de Etnografie Universală în curricula Facultății de Filologie-Istorie reprezintă un succes asumat al profesorului Cornel Irimie. Faptul nu este întâmplător ci trebuie contextualizat cu etapa poziționării studiului Sociologiei și Antropologiei, din nou, după 1945, în circuitul universitar și al cercetării din institutele Academiei R.S.R.¹³. Studiile redactate de Irimie la debutul anilor '70, referitoare la nevoia de reintegrare a etnologiei în structura programelor academice, sunt exemple esențiale de

11 În cadrul activităților institutului Cornel Irimie va derula activități științifice sub directa îndrumare a lui Traian Herseni, cu care va dezvolta o solidă colaborare, materializată inclusiv în direcția realizării tomului I din sinteza *Mărginenii Sibiului*.

12 Raporturile de colaborare cu Tudor Vianu nu erau întâmplătoare, având în vedere că acesta participase în comisia doctorală a lui Cornel Irimie, remarcând inovația adusă de teza sa cu titlul: *Relațiile sociale intersătești în Țara Oltului*.

13 Rolul lui Miron Constantinescu este incontestabil în ceea ce privește reluarea activităților specifice sociologiei și etnologiei. Mulți dintre specialiștii formați în universitățile interbelice au fost reîncadrați în Secțiile de Artă ale Muzeelor sau în institutele Academiei Române. Vezi și *Notes and Remarks on the (Re)Institutionalization of Sociology in Communist Romania in the 1960s, History of Communism in Europe*, nr. 2, 2011.

înțelegere a viziunii specialistului sibian, cu privire la statutul formativ al științelor umaniste, în devenirea tinerilor seduși de științele de profil¹⁴.

Cercetările realizate de colectivul de 10 specialiști, pentru elaborarea sintezei dedicate Mărginimii Sibiului l-au impus pe Cornel Irimie ca și coordonator alături de Nicolae Dunăre. Este important de amintit că în echipa extinsă au existat absolvenți ai Facultății de Filologie, ale căror teze de licență au furnizat informații importante despre zonele vizate de cercetarea dedicată zonei etnografice amintite. Stagiile de investigație realizate de profesorul Cornel Irimie, alături de exponenți remarcabili ai antropologiei românești, în satele Mărginimii Sibiului (Nicolae Dunăre, Vasile Caramelia, Ion Chelcea, Traian Herseni) i-au implicat pe studenții filologi ce optaseră pentru aprofundarea etnologiei, ca domeniu prioritar. În prealabil, aceștia se familiarizaseră, în cadrul seminariilor și cursurilor, atât cu aspecte metodologice ale cercetării de teren (expuse de editori în paginile volumului) cât, deopotrivă, cu vasta bibliografie propusă ca fundament teoretic al Cursului de Etnografie românească. Un alt merit excepțional al profesorului Irimie era acela de a fi contribuit la includerea unor personalități precum Paul Stahl și Traian Herseni (fostul său magistrul), într-un colectiv de studiu complex asupra mărginenilor, reutilizând metodele de lucru dobândite în seminariile lui Dimitrie Gusti.

O dată cu noua împărțire administrativă din 1968, la Sibiu ia ființă Casa de Creație, instituție metodică de pe lângă Comitetul Județean de Cultură și Artă, menită a valorifica și îndruma cultura populară din zonă. În atenția diriguitorilor culturii din acea perioadă s-a aflat, după cum o demonstrează documentele pe care le deținem, și cultura populară. Încă în 1969 este tipărit un *Ghid de culegere a folclorului*, însoțit de o bogată bibliografie de specialitate. Este redactat de foștii conducători ai *Cercului Permanent de Studii și Cercetări Folclorice*, respectiv Pimen Constantinescu, Cornel Irimie și Gheorghe Pavelescu. Acesta rămâne un model de rigoare științifică dar a fost utilizat și ca reper al activităților de seminar, în anii '70.

Activitatea intelectuală sistematică depusă aici, la Sibiu, în Muzeul Brukenthal (cu secția sa în aer liber deschisă public în anul 1963 și, mai apoi, în anul 1967), la Biblioteca Județeană „Astra“, la Filiala Arhivelor Statului, și în bibliotecile sibiene a fost folosită ca argument de către un grup de intelectuali care, în condițiile „deschiderii“ practicate de Nicolae Ceaușescu după 1965 au propus reînființarea unei facultăți umaniste la Sibiu. O altă premisă a fost noua împărțire teritorial-administrativă a țării din 1968, în urma căreia Sibiul a redevenit reședința județului cu același nume. În aceste condiții, prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr.1322, din 12 iunie 1969 se înființează Facultatea de Filologie și Istorie din Sibiu, în cadrul Universității „Babeș-Bolyai“ din Cluj-Napoca. Inaugurarea a

14 Cornel Irimie, *O viață închinată satului românesc și civilizației sale*, Sibiu, ASTRA Museum, 2003, p. 115.

avut loc la 16 septembrie 1969, într-un context festiv¹⁵.

Înființarea *Institutului de Învățământ Superior Sibiu*, în 1969, cu o facultate de filologie, istorie și drept, reintroduce Sibiu în rândul centrelor academice din România. Noua instituție are prevăzute în programa analitică cursuri de *folclor literar* (la facultatea de Filologie) și etnografie românească (la facultatea de Istorie). Pentru predarea acestor discipline sunt invitate două personalități reprezentative ale etnologiei românești: dr. Gheorghe Pavelescu și dr. Cornel Irimie, directorul Muzeului Brukenthal. Ei vor asigura, până la desființarea Facultății de Filologie Istorie și Drept (1980), instruirea și pregătirea studenților. În noul context, pentru o mai precisă conturare a identității spirituale a Sibiului, forțele intelectuale și artistice reclamă tot mai insistent necesitatea unei reviste de cultură, așezată în prelungirea tradiției intelectuale. Astfel, la începutul anului 1972, prin efortul unor personalități legate de aceste meleaguri, apare primul număr al revistei *Transilvania* (serie nouă), moment cu adânci semnificații în procesul de valorificare a patrimoniului culturii populare. Alături de cercetătorii sibieni Cornel Irimie, Gheorghe Pavelescu, Corneliu Bucur, Ilie Moise, Anton Goția, Gherasim Russu Togan și alții, cei mai statornici colaboratori ai revistei au fost folcloriștii Iordan Datcu și Ghizela Sulițeanu.

Prelegerile universitare cu valoare metodologică reunesc cursuri ce cuprind principalele concepte și instrumente și tehnici proprii cercetării, în ceea ce privește domeniile și subdomeniile civilizației populare. Aceste cursuri sunt, la scară redusă, nuclee ale unor sinteze tematice rezultate din ampla experiență de cercetare a lui Cornel Irimie, acumulată începând cu anii studenției, din postura de tânăr custode al seminarului de Sociologie predat de Gusti și de colaboratorul său apropiat, Traian Herseni, la București. Evident, acumulările teoretice ale lui Cornel Irimie se datorau și stagiilor de teren derulate în cadrul Serviciului Social coordonat de Dimitrie Gusti, sub înaltul patronaj al Regelui Carol al II-lea.

Cursurile (studiile) selectate în prima parte urmăreau, dincolo de valoarea lor intrinsecă, urmăreau să-i introducă și să-i familiarizeze pe studenți cu concepte cu care, anterior, sociologia interbelică operase. Ele se subsumează descrierii relației de interdisciplinaritate între științele umaniste, în elaborarea discursului etnologic, și, în sens mai larg, a celui antropologic. Profesorul sibian insista pe parcursul teoretizărilor sale, pe prezentarea relației dintre antropologie - etnografie, antropologie - istorie și geografie și lingvistică.

Cursul intitulat *Plan de cercetare a tehnicii populare ca fenomen general* fixează instrumentele antropologiei culturale utilizate în abordările legate investigarea tehnicii preindustriale. Nu lipsește nici suita de concepte din sfera limbajului marxist, legate de producția-marfă, acumulare de capital, proces de

¹⁵ *Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu. Semicentenar. 1956-2006*, coord. Paul Niedermaier, Editura Honterus, Sibiu.

producție.

O mostră elocventă în ceea ce privește raportarea fondatorului Muzeului Tehnicii Populare la metodă rezultă din rândurile de mai jos, prezente în raportul dedicat metodei etnografice expediționare: „fie că este vorba de observația directă a cercetătorului, sau de materiale indirecte, pe care acesta la folosește, datele respective trebuie să fie controlabile. Din acest punct de vedere credem că experiența *Școlii Sociologice* de la București (unde etnografia era implicată direct) poate fi luată în considerare și valorificată în primul rând prin metoda etnologică, aceasta fiind rezultatul unei îndelungate experiențe de teren, la care și-au adus contribuția personalități din numeroase discipline. Trebuie să arătăm, totuși, că dacă observația este principala cale de analiză a fenomenelor și manifestărilor etnografice, ea nu poate rămâne singura, ci se completează în mod necesar cu rezultatele altor științe și folosește, ca mijloace auxiliare, metoda statistică”¹⁶.

Extrem de importantă este și metoda comparativă utilizată în elaborarea și implementarea patrimoniului muzeal¹⁷. Având un real cult pentru colocviu, Cornel Irimie a reușit să creeze cadrul emulativ pentru diseminarea celor mai potrivite soluții tehnico-științifice ce vor genera Muzeul Tehnicii Populare. Studenții au putut asimila informații esențiale, referitoare la elaborare unor studii sau lucrări de licență, cumulând atât date din sfera etnologiei cât și din domeniul istoriei, geografiei dar și date obținute din realizarea anchetelor în teren. Au putut înțelege tehnicile și etapele obligatorii pe care o elaborare de acest tip o presupunea.

Pentru a disemina câteva dintre elementele de metodologie expuse studenților de la Facultatea de Istorie a universității sibiene trebuie parcursă și publicistica culturală a lui Cornel Irimie, acolo unde surprinde modul de investigare și de sinteză primară și complexă a informațiilor specifice. Articolele de sinteză publicate de Cornel Irimie în revistele *Contemporanul*, *Revista Muzeelor* (acolo unde era și coordonator în colegiul de redacție), *Astra* (Brașov), *Muzeul Brukenthal. Studii și cercetări*, reprezentau veritabile repere metodologice, utilizate în activitățile de seminar sau în cele de cerc științific. Un interviu publicat de cotidianul *Tribuna* în anul 1971 surprindea interesul studenților sibiieni pentru organizarea unui cerc de Etnografie care să cuprindă, în activitățile sale și *periegeze* sau incursiuni în comunitățile arhaice, cu resurse încă remarcabile de studiat în acel interval de timp.

Cursul de etnologie românească susținut la Universitatea Heidelberg, în anul 1973 reunește, o serie de sinteze de tipul materialelor universitare predate (probabil, într-o variantă extinsă) catedrei Facultății de Istorie a *Institutului de Învățământ Superior Sibiu*. Pentru studenții străini interesați în a participa

16 Arhiva Științifică a Muzeului ASTRA, Fond Special „C. Irimie”, Dosar 122, 1965, ff. 1-3.

17 Asemenea concepte și teoretizări au fost de un real folos absolvenților de la începutul anilor '70 care s-au îndreptat spre cariere de muzeu. Interviuurile și amintirile acestora insistă asupra utilității metodelor descrise și utilizate de Cornel Irimie în activitatea sa la catedră.

la cursul profesorului Irimie la Heidelberg, specialistul român a reunit cele mai atractive teme, care familiarizau publicul studențesc german, cu direcțiile majore de analiză și cunoaștere ale civilizației românești. Erau propuse spre audiere și dezbateri aspecte și concepte referitoare la: industriile populare, arhitectura specifică diferitelor zone etnografice, aspectele legate de formele de habitat (inclusiv organizarea interioarelor de case țărănești), formele de expresie și manifestare ale artei populare, vestimentația populară și estetica acestora, concepte din sfera spiritualității românești, și, nu în ultimul rând, erau prezente date inedite, sintetice ale culturii materiale și spirituale ce defineau minoritățile naționale. Fiind un excelent vorbitor de limbă germană, format în matricea vieții universitare germane, Cornel Irimie a insistat, cu siguranță, pe nuanțele și conceptele ce definesc civilizația românească, pentru o complexă înțelegere a acestora de către studenții străini.

Anexe foto

Foto 1

Cornel Irimie la tribuna Colocviului 150 de ani de aniversare a Muzeului Brukenthal, Sibiu

Foto 2

Cornel Irimie la inaugurarea Muzeului Tehnicii Populare, Octombrie 1967

Foto 3

Cornel Irimie la reconstrucția *Morii hidraulice din Dăbâca*, județul Hunedoara

Foto 4

Cornel Irimie
în cercetarea de teren

